

James Salter
Alles wat is

Vertaald door Ton Heuvelmans

2013

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Voor Kay

Er komt een moment dat je
je realiseert dat alles een droom is,
en dat alleen de dingen die geschreven zijn
een kans hebben om echt te zijn.

Zonsopgang

De hele nacht snelde het water in het donker voorbij.

Laag op laag in ijzeren kooien benedendeks opgestapeld, lagen honderden mannen, velen op hun rug en met de ogen open hoewel het bijna ochtend was. De lichten waren uit, de motoren bromden eindeloos, de ventilatoren zogen vochtige lucht aan, vijftienhonderd man met wapens en plunjezakken die zwaar genoeg waren om hen meteen naar de kelder te sturen, als een aambeeld dat in zee wordt geworpen, onderdeel van een enorme legermacht die op Okinawa aanvoer, het grote eiland even ten zuiden van Japan. In werkelijkheid wás Okinawa Japan, deel van het vaderland, gevreesd en onbekend. De oorlog, die al drieënhalf jaar duurde, verkeerde in de laatste fase. Over een halfuur zouden de eerste manschappen gaan ontbijten, staand etend in de rij, schouder aan schouder, ernstig, zwijgend. Het schip voer soepel, vrijwel geluidloos. Het staal van de romp gaf een knerpnd geluid.

De oorlog in de Stille Oceaan was anders dan de rest. De afstanden waren enorm. Vele dagen lang was er niets anders dan lege zee en vreemde plaatsnamen, duizend mijl van elkaar. Het was een oorlog van vele eilanden, die een voor een moesten worden ontfutseld aan de Japanners. Guadalcanal, dat een legende werd. De Salomonseilanden en The Slot. Tarawa, waar de landingsvaartuigen vastliepen op riffen ver buiten de kust en de manschappen werden afgeslacht in vijandelijk vuur zo dicht als zwermen bijen, de gruwel op de stranden, gezwollen lijken dob-

berend in de branding, de zonen der natie, sommigen wonder-schoon.

In het begin hadden de Japanners in een beangstigend tempo alles onder de voet gelopen, heel Nederlands Oost-Indië, Maleisië, de Filippijnen. Belangrijke bolwerken, grote versterkingen met een reputatie van onoverwinnelijkheid, werden in een paar dagen tijd ingenomen. Er was maar één tegenaanval geweest, de eerste grote zeeslag tussen vliegdekschepen midden op de Stille Zuidzee vlak bij Midway, waarbij vier onvervangbare Japanse vliegdekschepen naar de kelder gingen, compleet met alle vliegtuigen en ervaren bemanningen. Een enorme slag, maar de Japanners bleven doorvechten. Hun greep op de Stille Oceaan zou vinger voor ijzeren vinger moeten worden gebroken.

De slagen duurden eindeloos en waren genadeloos, in dicht oerwoud en in de hitte. Na afloop stonden de palmbomen aan de kust er naakt als palen bij, omdat alle bladeren waren weggeschoten. De vijanden waren woeste krijgers, met die vreemde pagodeachtige bouwsels op hun slagschepen, met hun sissende taal, hun gedrongen bouw en gewelddadigheid. Ze gaven zich niet over. Ze vochten zich dood. Ze executeerden gevangenen met vlijmscherpe zwaarden, tweehandige zwaarden die ze hoog boven hun hoofd hieven, en ze waren genadeloos in hun overwinning, de armen omhoog in massale triomf.

Tegen 1944 was de laatste, belangrijkste fase begonnen. Het doel was het Japanse vasteland binnen bereik te krijgen van zware bommenwerpers. Saipan was de sleutelplaats. Het was groot en werd stevig verdedigd. Het Japanse leger was behalve in de buitenposten – Nieuw-Guinea, de Gilberteilen en dat soort plaatsen – in driehonderdvijftig jaar niet in de strijd verslagen. Er waren vijfentwintigduizend Japanse manschappen gelegerd op het eiland Saipan, die als opdracht hadden niets prijs te geven, nog geen centimeter grond. Waar het aardse zaken betrof werd de verdediging van Saipan beschouwd als een kwestie van leven en dood.

In juni begon de invasie. De Japanners beschikten in de regio over een dodelijke vloot, met zware kruisers en slagschepen. Twee divisies mariniers gingen aan land, gevolgd door een legerdivisie.

Voor de Japanners werd dit het drama van Saipan. Twintig dagen later was bijna iedereen omgekomen. De Japanse generaal en admiraal Nagumo, die het bevel had gevoerd bij Midway, pleegden beiden zelfmoord, en honderden burgers, mannen en vrouwen die bang waren afgeslacht te worden, onder wie moeders met baby's op de arm, sprongen vanaf de hoge klippen hun dood tegemoet op de scherpe rotsen beneden.

Het was de doodsklok. Het bombarderen van de grote Japanse eilanden was nu mogelijk, en bij het grootste bombardement, de aanval met brandbommen op Tokio, kwamen in één nacht meer dan tachtigduizend mensen om in een allesvernietigende vuurzee.

Daarna viel Iwo Jima. De Japanners deden een laatste plechtige belofte: liever de dood van de gehele bevolking, honderd miljoen mensen, dan zich overgeven.

In het verlengde daarvan lag Okinawa.

Het werd dag, een bleke dageraad over de Stille Oceaan zonder een echte horizon, het licht scheen op enkele vroege wolken. De zee was leeg. De zon kwam langzaam tevoorschijn en scheen dwars over het water, zodat de zee wit leek. Een luitenant-ter-zee tweede klasse genaamd Bowman was aan dek gekomen en stond aan de reling op de uitkijk. Zijn cabinemaat, Kimmel, kwam zwijgend naast hem staan. Het was een dag die Bowman nooit meer zou vergeten. En dat gold ook voor de rest van de bemanning.

'Iets te zien?'

'Niets.'

'Althans, zo lijkt het,' zei Kimmel.

Hij keek vooruit, toen achterom.

‘Het is me veel te stil,’ zei hij.

Bowman was navigatieofficier en ook, zo had hij pas twee dagen geleden vernomen, dekofficier.

‘Meneer,’ had hij gevraagd, ‘wat houdt dat in?’

‘Hier is het handboek,’ zei de leidinggevende. ‘Lees maar.’

Hij begon er die avond aan en sloeg al lezende de hoeken van bepaalde bladzijden om.

‘Wat doe je?’ vroeg Kimmel.

‘Laat me even met rust.’

‘Wat studeer je?’

‘Een handboek.’

‘Jezus, we zitten midden in vijandelijk gebied en jij zit hier een handboek te lezen? Dat lijkt me niet het goede moment. Je hoort allang te weten wat je moet doen.’

Bowman negeerde hem. Ze waren vanaf het begin samen geweest, sinds de cadettenschool, waarvan de commandant, een marinekapitein wiens carrière was gestrand toen zijn torpedo-bootjager aan de grond was gelopen, in elke kooi een exemplaar van *A Message to Garcia*, een inspirerend boek uit de Spaans-Amerikaanse Oorlog, had neergelegd. Kapitein McCreary had geen toekomst, maar hij bleef trouw aan de normen en waarden van vroeger. Hij dronk zich elke avond klem, maar was de volgende ochtend altijd opgewekt en fris geschoren.

Hij kende het handboek met marinevoorschriften uit het hoofd en had de exemplaren van *A Message to Garcia* uit eigen zak betaald. Bowman had de *Message* aandachtig gelezen en kon er jaren later nog steeds stukken uit citeren. *Garcia was somewhere in the mountainous vastness of Cuba – no one knew where...* De boodschap was simpel: vervul je plicht goed en volledig, zonder zeuren en klagen. Kimmel lachte hardop toen hij het las.

‘Aye, aye, sir. Aan de stukken!’

Hij had donker haar, was mager en liep nonchalant, zodat het leek alsof hij lange benen had. Zijn uniform zag er altijd uit alsof hij erin geslapen had. Zijn hals was te mager voor de kraag. On-

der de bemanning werd hij de Kameel genoemd, maar hij had de flair van een playboy, en vrouwen waren dol op hem. In San Diego had hij contact gekregen met een energieke meid die Vicky heette en wier vader dealer voor Palmetto Ford was. Ze had een blonde paardenstaart en was een bijdehandje. Ze voelde zich onmiddellijk aangetrokken tot Kimmel en zijn relaxte charme. In de hotelkamer die hij deelde met twee andere officieren en waar ze, zo legde hij uit, geen last hadden van het lawaai in de bar, zaten ze Canadian Club-whisky en cola te drinken.

‘Hoe is het mogelijk?’ vroeg hij.

‘Hoe is wát mogelijk?’

‘Dat ik iemand als jij tegen het lijf loop.’

‘Dat heb je inderdaad niet verdiend,’ zei ze.

Hij lachte.

‘Het was het noodlot,’ zei hij.

Ze nipte aan haar glas.

‘Het noodlot. Ga ik nu ook met je trouwen?’

‘Jezus, zijn we al zo ver? Ik ben nog te jong om te trouwen.’

‘Je zou me het eerste jaar waarschijnlijk al tien keer bedriegen,’ zei ze.

‘Ik zou je nooit bedriegen.’

‘Haha.’

Ze wist precies wat voor iemand hij was, maar dat zou ze wel veranderen. Ze hield van zijn lach. Hij moest natuurlijk kennismaken met haar vader, merkte ze op.

‘Ik zou dolgraag kennismaken met je vader,’ antwoordde Kimmel schijnbaar serieus. ‘Heb je hem al verteld over ons?’

‘Denk je dat ik gek ben? Hij zou me vermoorden.’

‘Hoe bedoel je? Waarom?’

‘Omdat ik zwanger ben.’

‘Ben je zwanger?’ zei Kimmel geschrokken.

‘Wie weet.’

Vicky Hollins in haar zijden jurk, en alle blikken die aan haar kleefden als ze langsleiep. Op haar hoge hakken was ze ook niet

klein. Ze noemde zichzelf graag bij haar achternaam. ‘Met Hol-lins,’ zei ze als ze de telefoon opnam.

Ze stonden op het punt naar zee te gaan, waardoor het alle-maal nogal echt of tamelijk echt was.

‘Wie weet komen we nooit meer terug,’ zei hij terloops.

Haar brieven zaten in de twee volle postzakken die Bowman mee had teruggebracht van Leyte. Hij was erheen gestuurd door een leidinggevende om de post voor het schip te zoeken in het Fleet Post Office – ze hadden tien dagen lang geen post gehad – en hij was er triomfantelijk mee komen terugvliegen, in een transportvliegtuig. Kimmel las stukken uit haar brieven hardop voor, vooral voor Brownell, de derde man in de cabine. Brownell was een gevoelig type en ethisch zuiver op de graat; hij had bre-de kaken met sporen van acne. Kimmel plaagde hem graag. Hij rook aan een velletje papier van haar brief. Ja hoor, dat was haar parfum, zei hij, dat herkende hij onmiddellijk.

‘En misschien nog wel iets,’ speculeerde hij. ‘Wat denk je? Denk je dat ze het misschien nog ergens langs heeft gewreven of zo? Hier,’ zei hij en hij gaf het velletje aan Brownell, ‘wat denk jij?’

‘Geen idee,’ zei Brownell. Hij voelde zich onbehaaglijk, zijn kaken leken nog breder.

‘Ach kom, natuurlijk weet je dat, een oude rokkenjager als jij.’

‘Wil je mij alsjeblieft buiten je geile spelletjes houden?’ zei Brownell.

‘Dat zijn geen geile spelletjes, ze schrijft me omdat we ver-liefd zijn. Het is iets heel moois en puurs.’

‘Hoe weet jij dat?’

Brownell zat *De Profeet* te lezen.

‘*De Profeet*. Wat is dat?’ zei Kimmel. ‘Laat eens zien. Wat staat erin? Staat erin wat er gaat gebeuren?’

Brownell reageerde niet.

De brieven waren minder spannend dan een door een vrou-

wenhand volgeschreven vel papier zou doen vermoeden. Vicky was een prater, en haar brieven vormden een gedetailleerd en zich herhalend verslag van haar leven, dat deels bestond uit het opnieuw bezoeken van alle plekken waar ze met Kimmel was geweest, meestal in gezelschap van Susu, haar boezemvriendin, en ook in gezelschap van andere jonge marineofficieren, waarbij ze voortdurend aan Kimmel dacht. De barkeeper kende hen nog, zei ze, een geweldig koppel. Ze eindigde altijd met een regel uit een populair liedje. *I didn't want to do it*, schreef ze.

Bowman had geen vriendin, trouw of ontrouw. Hij had geen ervaring met de liefde maar gaf dat liever niet toe. Hij deed niet mee aan het gesprek als het over vrouwen ging en deed alsof Kimmels sprookjesachtige relatie min of meer bekend terrein voor hem was. Zijn leven was het schip en de werkzaamheden aan boord. Hij koesterde daar loyaliteit voor en ook voor de traditie die hij respecteerde, en hij voelde een zekere trots als de kapitein of zijn leidinggevende 'Meneer Bowman!' riep. Hij genoot van hun vertrouwen dat ze, al was het achteloos, in hem stelden.

Hij was ijverig en toegewijd. Hij had blauwe ogen en bruin, achterovergekamd haar. Hij was al ijverig geweest op school. Juf Crowley had hem na de les apart genomen en gezegd dat hij het in zich had om een goede latinist te worden, maar als ze hem nu kon zien in zijn uniform en door de zee aangetaste onderscheidingstekens, zou ze diep onder de indruk zijn geweest. Hij had het gevoel dat hij, vanaf het moment dat hij en Kimmel in Ulithi aan boord waren gekomen, goed had gepresteerd.

Hoe hij zich zou gedragen in de strijd was een vraag die hem dwarszat toen ze die ochtend uitkeken over die geheimzinnige, vreemde zee en vervolgens naar de hemel die licht begon te worden. Moed en angst en hoe je je zou gedragen als je onder vuur lag waren niet het soort dingen waar je over praatte. Je hoopte, als het zover was, te kunnen doen wat er van je verwacht werd. Hij had weliswaar niet het grootste vertrouwen in zichzelf

als wel in de leiding, in de ervaren mannen die de vloot leidden. Hij had ooit in de verte laag en snel bewegend het gecamoufleerde vlaggenschip, de *New Jersey*, zien varen met Halsey aan boord. Het was alsof je van verre de keizer in Regensburg zag. Hij voelde een soort trots, voldoening zelfs. En dat was genoeg.

Het echte gevaar dreigde vanuit de lucht, de zelfmoordaanvallen, de kamikaze – wat ‘goddelijke wind’ betekende – de door de hemel gezonden stormaanval die Japan eeuwen geleden had gered van de invasievloot van Kublai Khan. Dit was dezelfde interventie van bovenaf, deze keer door vliegende bommen die zich rechtstreeks in vijandelijke schepen boorden, waarbij de piloten omkwamen.

De eerste van dergelijke aanvallen had een paar maanden eerder plaatsgevonden op de Filippijnen. Een Japans vliegtuig dook in een zware kruiser en ontplofte, waarbij de kapitein en tal van bemanningsleden omkwamen. Daarna kwam dat soort aanvallen steeds vaker voor. De Japanners zouden in onregelmatige groepjes optreden en plotseling verschijnen. De manschappen keken bijna gehypnotiseerd van angst toe terwijl ze recht naar beneden kwamen vliegen, dwars door hevig afweergeschut heen, of laag over het water scherend. Om Okinawa te verdedigen hadden de Japanners de grootste kamikazeaanval ooit gepland. Het verlies aan oorlogsschepen zou zo groot zijn dat de invasie zou worden teruggedreven en vernietigd. En dat was geen droom. Het resultaat van grote veld- of zeeslagen kon afhangen van standvastigheid.

Maar de hele ochtend gebeurde er niets. De deining rees en ging voorbij met hier en daar schuimkoppen die zich verspreidden en achterwaarts braken. Er waren stapelwolken boven een blauwe hemel.

De eerste waarschuwing voor vijandelijke vliegtuigen kwam van de brug, en Bowman rende naar zijn cabine om zijn zwemvest te halen, toen het alarm voor ‘Alle hens!’ weerklonk dat alles overstemde. Hij passeerde Kimmel, met een schijnbaar te grote

helm op, die de stalen ladder op rende en riep: 'Dit is het! Dit is het!' Het schieten was begonnen en alle kanons aan boord en op de schepen vlakbij vuurden. Het lawaai was oorverdovend. Vurige tongen van het luchtdoelgeschut rezen op vanuit donkere rookwolkjes. Op de brug sloeg de kapitein de roerganger op de arm en dwong hem zo te luisteren. Manschappen renden nog steeds naar hun posities. Alles gebeurde op dubbele snelheid, het lawaai en de wanhopige haast, en op lagere snelheid, die van het noodlot, met donkere spikkels in de lucht die dwars door het kanonvuur heen vlogen. Ze waren veraf en het leek alsof hun luchtdoelgeschut hen niet kon bereiken, toen er plotseling iets heel anders begon en er te midden van het lawaai een donker vliegtuig zich als een blind insect naar beneden stortte, vastberaden, en zich op hen richtte, met rode insignes op de vleugel en een glanzend zwarte motorkap. Elk kanon op het schip vuurde, en de seconden tikten voorbij. Met een enorme explosie en een fontein van water slingerde het schip plotseling zijwaarts onder hun voeten – het vliegtuig had hen geraakt, of op een haar na gemist. Door de rook en de verwarring wist niemand het zeker.

'Man overboord!'

'Waar?'

'Achterscheeps, meneer!'

Het was Kimmel, die dacht dat het munitiemagazijn midscheeps was geraakt en overboord was gesprongen. De herrie was nog steeds ongelooflijk, ze schoten op alles wat bewoog. In het kielzog van het schip probeerde Kimmel te blijven zwemmen te midden van hoge golven en stukken wrakgoed, tot hij uit het zicht verdween. Ze konden niet stoppen of omdraaien voor hem. Hij zou zeker verdronken zijn als hij niet wonder boven wonder was opgemerkt door een torpedobootjager, die kort daarop tot zinken werd gebracht door een volgende kamikaze en waarvan de bemanning werd gered door een tweede torpedobootjager, die nauwelijks een uur later tot aan de waterlijn werd verwoest. Kimmel kwam terecht in een marinehospitaal.

Hij werd een soort legende. Hij was per abuis van zijn schip gesprongen en had op één dag meer gevechtsactie gezien dan de anderen in de hele oorlog zouden meemaken. Daarna verloor Bowman hem uit het oog. In de loop van de jaren probeerde hij hem diverse malen op te sporen in Chicago, maar tevergeefs. Meer dan dertig schepen werden die dag vernietigd. Het was de grootste vuurproef van de vloot tijdens de hele oorlog.

Een paar dagen later werd ergens in de buurt de doods-klok geluid voor de Keizerlijke Marine. Ruim veertig jaar lang, sinds de verbazingwekkende overwinning op de Russen bij Tsushima, hadden de Japanners aan sterkte gewonnen. Een eilandenrijk moest over een sterke vloot beschikken, en Japanse schepen waren ontworpen om superieur te zijn. Omdat de bemanning bestond uit kleinere mannen, was er minder ruimte nodig tussendecks, alsmede minder comfort, wat de mogelijkheid bood van zwaardere wapens, grotere kanons en een hogere snelheid. Het grootste van die schepen, onoverwinnelijk, met een stalen wand dikker gemaakt en geavanceerder van ontwerp dan ooit, droeg de poëtische naam van de natie zelf, *Yamato*. Met als opdracht de invasievloot bij Okinawa aan te vallen, vertrok het met een eskader van negen andere schepen uit een haven aan de Seto Binnen-zee, waar het had liggen wachten.

Het was een zwaarbeladen vertrek, zoals de griezelige stilte die voorafgaat aan een naderende storm. In het groene water van de haven, tegen het einde van de dag, lang, donker en machtig, aanvankelijk langzaam en statig bewegend, met een boeg-golf, op snelheid komend, bijna stil, langs de silhouetten van de hoge havenkranen, de kust verscholen in avondmist, en met wit schuimend kielwater, begaf de *Yamato* zich naar zee. De geluiden klonken gedempt; er heerste een afscheidsstemming. De kapitein sprak de voltallige bemanning toe, die zich op het dek had verzameld. Ze hadden een overvloed aan munitie, kluizen met enorme granaten zo groot als doodkisten, maar niet genoeg

brandstof, deelde hij hun mee, om terug te keren. Er waren drieduizend manschappen en een viceadmiraal aan boord. Ze hadden afscheidsbrieven aan hun ouders en echtgenotes naar huis gestuurd en voeren hun dood tegemoet. *Zoek geluk bij een ander*, schreven ze. *Wees trots op je zoon*. Het leven was hun dierbaar. Ze waren somber en bang. Velen van hen baden. Het was bekend dat het schip zou vergaan als symbool van het niet-aflatende verlangen van de natie zich nooit over te geven.

Toen de avond viel voeren ze langs de kust van Kyushu, het meest zuidelijke van de grote Japanse eilanden, waar ooit het silhouet van een Amerikaans slagschip op het strand was getekend waarop de piloten die Pearl Harbor zouden aanvallen konden oefenen. De golven werden doorkliefd en het water gleed langs. Er hing een vreemde sfeer, bijna vreugdevol, onder de bemanning. In het maanlicht zongen ze en riepen *banzai!* Velen merkten op dat de zee ongewoon helder was.

Bij het ochtendgloren werden ze ontdekt toen ze nog ver van de Amerikaanse schepen verwijderd waren. Een marinepatrouille seinde dringend vanuit de neutrale zone: *Vijandelijke eenheid in zuidelijke richting. Minstens één slagschip, veel torpedobootjagers... Snelheid vijftig knopen*. Tegen de ochtend stak de wind op. Er stond een woeste zee, met buien en laaghangende bewolking. Enorme golven donderden tegen de zijkant van het schip. Zoals voorzien verschenen de eerste vliegtuigen op de radar. Het was niet één formatie, het waren vele formaties, één grote zwerm in de lucht, tweehonderdvijftig jachtbommenwerpers.

Ze kwamen uit de wolken, duik- en torpedobommenwerpers, meer dan honderd tegelijk. De *Yamato* was gebouwd om onschendbaar te zijn tijdens luchtaanvallen. Al zijn kanons vuurden toen de eerste bommen insloegen. Een van de escorterende torpedobootjagers werd dodelijk geraakt, maakte slagzij, kwam met zijn donkerrode buik boven en zonk. Door het water zoefden twintig torpedo's in de richting van de *Yamato*, hun belenbaan wit als touw. Het ondoordringbare dek was opengesple-

ten, staal van ruim dertig centimeter dik, manschappen verbrijzeld of in tweeën gespleten. ‘Houd moedig stand!’ riep de kapitein. Officieren hadden zich op hun post op de brug vastgebonden terwijl er steeds meer bommen insloegen. Andere bommen misten rakelings hun doel en wierpen reusachtige fonteinen op, muren van water, zo massief als steen, stortten zich op het dek. Dit was geen zeeslag, maar een ritueel, de dood van een reusachtig dier veroorzaakt door meedogenloos beuken.

Een uur verstreek en de vliegtuigen bleven komen, een vierde golf vliegtuigen, en daarna een vijfde en een zesde. De verwoesting was onvoorstelbaar. De stuurhut was geraakt, het schip dreef stuurloos rond. Het begon slagzij te maken, de zee sloeg over het dek. *Mijn hele leven is het geschenk van jouw liefde*, hadden ze aan hun moeders geschreven. De coderingsboeken waren in lood gevat, zodat ze zouden zinken met het schip, en de inkt was van het soort dat oplost in water. Na twee uur begon het reusachtige schip, dat bijna tachtig graden slagzij maakte, blind en verwoest, met honderden doden en nog meer gewonden, te zinken. De golven sloegen eroverheen en manschappen, die zich vastklampten aan het dek, werden door de zee in alle richtingen weggespoeld. Toen het zonk, vormde zich ter plaatse een enorme draaikolk, een krachtige maalstroom waarin de mannen recht naar beneden werden gezogen, alsof ze door de lucht vielen. Toen volgde een nog grotere ramp. De voorraad munitie, de grote granaten, vele tonnen, gleden uit hun rekken en schoten met hun punten tegen de geschutkoepels. Vanuit het diepste van de zee barstte een ontzaglijke ontploffing los, en er was een lichtflits die zo fel was dat hij tot in Kyushu te zien was, toen de munitiemagazijnen explodeerden. Er rees een pilaar van vuur van een kilometer hoog op, een Bijbelse pilaar, en het regende in de verre omtrek roodgloeiende stukken staal. Als een soort echo klonk er vanuit de diepte een tweede climactische explosie, gevolgd door dikke, opborrelende rookwolken.

Enkele bemanningsleden die niet naar beneden waren gezo-

gen zwommen nog rond. Ze waren zwart van de olie en dreven stikkend op het water. Enkelen van hen zongen liederen.

Het waren de enige overlevenden. Kapitein noch admiraal bevond zich onder hen. De rest van de drieduizend manschappen zat in het levenloze schip dat diep onder hen op de zeebodem rustte.

Het nieuws van het tot zinken brengen van de *Yamato* ging als een lopend vuurtje rond. Het betekende het einde van de zeeoorlog.

Bowmans schip was een van de vele die aan het einde van de oorlog voor anker lagen in de drukke Baai van Tokio. Daarna voer het naar Okinawa om troepen op te pikken die naar huis gingen, maar Bowman kreeg de kans aan land te gaan in Yokohama en een wandeling te maken door een deel van wat er over was van de stad. Hij liep van huizenblok naar huizenblok waarvan alleen de fundering over was. De stank van verschroeid puin, bijtend en dodelijk, hing in de lucht. Onder de weinige dingen die niet verwoest waren, waren de enorme bankkluisen van massief staal, hoewel de gebouwen waarin ze oorspronkelijk hadden gestaan verdwenen waren. In de goten lagen stukjes verbrand papier, bankbiljetten, alles wat er over was van de keizerlijke droom.

De grote stad

‘Onze held!’ riep zijn oom Frank en hij strekte zijn armen uit om hem te omhelzen.

Het was bij een welkomstdiner.

‘Nou, niet echt een held,’ zei Bowman.

‘Natuurlijk wel. We hebben allemaal over je gelezen.’

‘Over mij gelezen? Waar dan?’

‘In je brieven!’ zei zijn oom.

‘Frank, laat mij even!’ riep zijn tante.

Ze kwamen uit de Fiori, hun restaurant bij Fort Lee, dat was ingericht met dun, rood pluche en waar muziek uit *Rigoletto* en *Il trovatore* draaide totdat de laatste, zacht pratende stellen waren vertrokken, de laatste zwaarmoedige stellen en de paar mannen aan de bar. Frank was de oom uit zijn jeugd. Hij was stevig gebouwd en blijmoedig van aard, had rechten gestudeerd in Jersey City en had die studie afgebroken met de bedoeling chef-kok te worden, en als hij in de stemming was ging hij in zijn restaurant soms zelf weer in de keuken staan koken, hoewel muziek zijn grote liefde was. Hij had een donkere huid en een wipneus en was kalend. Hij had zichzelf piano leren spelen en zat dolgelukkig tegen het klavier aan, met zijn dikke, behaarde vingers vaardig op de toetsen.

De avond was een en al warmte en aangename kout. Zijn moeder, Beatrice, zijn oom en tante hoorden de verhalen aan over waar Bowman was geweest – waar lag San Pedro? Had hij Japans eten gehad? – en dronken van de champagne die Frank had bewaard van voor de oorlog.

‘Je hebt geen idee hoe bezorgd we al die tijd waren toen je daarginds was,’ zei zijn tante Dorothy – die Dot werd genoemd – tegen hem. ‘We hebben elke dag aan je gedacht.’

‘Echt waar?’

‘En we hebben voor je gebeden,’ zei ze.

Zij en Frank hadden zelf geen kinderen en ze behandelden hem als hun zoon. Nu waren hun angsten voorbij, en de wereld was weer zoals het hoorde, meende Bowman, en zoals hij altijd geweest was, vertrouwd en gewoon, dezelfde huizen, winkels, straten, alles wat hij zich herinnerde en kende sinds zijn kindertijd, oninteressant en toch helemaal van hem. Voor sommige ramen hingen gouden sterren voor zonen of echtgenoten die waren omgekomen, maar die sterren en de vele vlaggen waren bijna het enige bewijs van alles wat er gebeurd was. De lucht, helder en onveranderd, voelde vertrouwd aan, evenals de middelbare scholen met hun strenge voorgevels. Op de een of andere manier voelde hij zich superieur en tegelijkertijd verplicht.

Zijn uniform hing in de kast en zijn pet lag op de plank erboven. Toen hij ze had gedragen, was hij meneer Bowman, onderofficier maar gerespecteerd en zelfs bewonderd. Lang nadat het uniform zijn authenticiteit en glamour had verloren, behield de pet vreemd genoeg zijn kracht.

Lange tijd en met grote regelmaat droomde hij dat hij er weer was. Ze waren op zee en lagen onder vuur. Het schip was geraakt, het maakte slagzij, ging op zijn knieën als een stervend paard. De gangen stonden onder water, hij probeerde erdoorheen te komen om het dek te bereiken, waar een groot deel van de bemanning was. Het schip lag bijna op zijn zij, en hij was vlak bij de ketels, die elk moment konden ontploffen. Hij moest een veilig heenkomen vinden. Hij stond aan de reling, moest overboord springen en verder naar achteren aan boord klimmen, maar het schip ging te snel. Hij zwom en het voer langs hem, het achterschip kwam donderend langs en liet hem achter, ver achter in het kielwater.